

**” וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם
בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים”** (בראשית מ”ט)

בערוב ימיו של יעקב הוא מקבץ את בניו, על מנת לספר להם מהם יהיה 'באחרית הימים'. בפועל אנו רואים שהוא קיבץ את בניו על מנת לברכם. האם בכל זאת נדע מה יהיה באחרית הימים?.

ליל שבת- מהו הקץ ומדוע לא נתגלה?

על פי רש"י בתחילת הפרשה, יעקב לא גילה לבניו את הקץ:

”ואגידה לכם - בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים”
(רש"י על פי מדרש רבה).

בעל הטורים אף מביא לכך רמז חביב:

”שרצה לגלות להם הקץ ונסתם ממנו. אמר יעקב שמא יש בכם חטא. אמרו לו תדקדק בשמותינו ולא תמצא בהם אותיות חט. ואמר להם גם אין בהם אותיות קץ”.

כלומר, אם תחפשו בשמות השבטים חסרים ארבע אותיות ח,ט,ק,צ. מכאן למרות שאין בהם ח”ט. אין הם מוכנים עדיין לשמוע על הק”ץ.
(הערת אגב. לכן הוסיפו על אבני החושן את המילים 'אברהם, יצחק, יעקב, שבטי ישורון'. כך נוספו האותיות החסרות, בכדי שיהיה ניתן לשאול באורים ותומים).

בכל זאת נשאל, מדוע באמת לא ניתנה ליעקב רשות לגלות לבניו את אשר יקרה באחרית הימים? ונוסיף שתי שאלות צדדיות שיעזרו לנו לתרץ את הראשונה. מדוע כתוב יקרא ולא יקרה? וכן מדוע רש"י אומר שנסתלקה שכינה, ולא נסתלקה ממנו נבואה?

יתכן לומר שיעקב עצמו גילה את התשובה. יעקב לא רצה לספר להם מה יקרה להם באחרית הימים, אלא כיצד תקרא לדרכם המציאות של אחרית הימים. (יקרא מלשון מציאה, כמו כי יקרא קן ציפור לפניך).

לכן אין כאן נבואה וגילוי העתיד. מהי נבואת 'אחרית הימים' כולם יודעים. כך בנבואת ישעיהו: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהִיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מַגְבְּעוֹת וְנִהְרֵי אֱלֹהֵי כָּל הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַרְחֵיתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם" (ישעיה ב' ובדומה במיכה ד, בתיאור קיבוץ גלויות באחרית הימים בהושע ג')

המציאות של אחרית הימים, לא תבוא בהכרח באחרית הימים. בסוף. הרי אם הטוב מגיע רק בסוף, למעשה אין כל טעם להשתדלות שלנו להגיע אל הגאולה.
יעקב לימד את בניו שהגאולה יכולה לבוא גם ב'היסח הדעת' כמו מציאה שפתאום מוצאים ברחוב:

”שלשה באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב” (סנהדרין צ”ז).

שאם תשרה ביניהם אהדות - 'הקבצו', אז תשרה ביניהם שכינה. מיד. לא רק באחרית הימים.

”לא זכו- בעיתה, זכו – אחישנה” (סנהדרין צ”ח)

סעודת שבת- מתי תבוא הגאולה?

בניגוד להבנתו של רש"י, האבן עזרא מבין שאכן יעקב סיפר לבניו מתי ומה יקרה בזמן הגאולה:

“את אשר יקרא אתכם - דבר הנביא לעתיד. ותעו האומרים שהם ברכות בעבור שמצאו בסוף ויברך אותם ואיה ברכת ראובן ושמעון ולוי. ועל דרך הנבואה אמר וזאת אשר דבר להם אביהם. ואחר כן ברך אותם ולא הזכיר הכתוב הברכות”

על פי האבן עזרא. דווקא הברכות הן אלו שלא נכתבו, ומה שאמר יעקב לכל בן, הוא השליחות שלו למען עם ישראל. כך על פי התרגום, ונביא כמה דוגמאות:

• ראובן:

“ראובן בוכרי את חילי ושירוי צערי חמי הוה לך ראובן ברי למיסב תלתא חולקין יתיר על אחך בכורותא חמי הוי לך בכורותא ורבות כהונתא ומלכותא ועל די חטיית ברי אתיהיבת בכירותא ליוסף ומלכותא כהונתא מלכותא ועל דחטיית ראובן ברי אתיהיבת בכורותא ליוסף ומלכותא ליהודה וכהונתא רבתא לשבטא לוי” (תרגום ירושלמי)

תרגום חופשי: ראוי היית לטול שלושה חלקים יתרים על אחיך- בכורה, כהונה גדולה ולמלכות. אך כיוון שחטאת הועברה הבכורה ליוסף (שזכה לפי שתיים- בנחלת שני בניו), המלכות ליהודה, והכהונה לשבט לוי.

• שמעון ולוי:

“אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל”

“ית שבטא דשמעון סברין מפיי אוריתא בכנשתא דיעקב ואיבדר ית שבטא דלוי בבתי מדרשיא דבני ישראל” (תרגום על הפסוק)

תרגום חופשי: מידת העזות של שבטים אלו תנוצל לטובה. אפזר אותם בין השבטים והם יהיו מלמדי התורה בבתי הכנסת ובבתי המדרש לכל בעם. כפי שנאמר 'אין לך סופרים ומלמדי תינוקות, אל משמעון'. (ראו רש"י)

• יששכר

“יששכר חמר גרם רבין בין המשפתיים: וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד: וחזא בית מקדשא דאתקרי מנוחה ארום טב הוא וית ארעא ארום שמינין אינון פיריה וארכן כתפיה למלעי באורייתא”

תרגום חופשי: כאשר ראה יששכר את בית המקדש (=המנוחה ונחלה) ואת ארץ ישראל כי טובים הם, חשקה ליבו לעסוק בתורה ולהתגדל בה.

• בנימין

“בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל”

בנימין ... בארעיה תשרי שכנת מרי עלמא ובאחסנתיה יתבני בית מוקדשא בצפרא יהון כהניא מקרבין אימר תדירא עד ארבע שעיז ובני שמשתא יקרבוני אימר תניין וברמשא יהון מפלגין מותר שאר קורבניא ואכלין גבר חולקיה:

תרגום חופשי: בנימין בנחלתו היה שכנת אדוני העולם, במקומו יבנה בית המקדש. בבוקר יהיו כהנים מקריבים כבשים תמיד, וכך גם בבין הערביים. ובלילה יהיו מקריבין את שאר האיברים שלא נתאכלו ונותנים לכהנים את חלקם.

לסעודה שלישית- בעיתה או אחישנה? :

בדבר התורה לליל שבת, הבאנו את הגמרא, המארת שיתכן שהגאולה תבוא בעיתה, ותיכן ש'אחישנה'.
הרב נבנצל, רב העיר העתיקה, מבאר בדרך זו את המחלוקת האם המקדש יבנה בידי אדם או בידי שמים:
(כל הקטע עד הסוף, ציטוט של דברי הרב נבנצל)

זמן הגאולה

והנה ידוע מאמר חז"ל (סנהדרין צח, א) זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה, כלומר אין לגאולה תאריך קבוע אלא משתנה לפי מעשי בני ישראל. ולכן נכתבו הרבה מן הנבואות ומדברי דניאל בלשון סתומה, כדי שיתפרשו באופנים שונים על זמנים שונים. וכן מצינו ביציאת מצרים, שהקב"ה הבטיח שאורך הגלות יהיה 400 שנה, ואומר הרמב"ן שנוספו 30 שנה כיוון שמונים מעקדת יצחק. מצד שני אומר הפייטן שנתקצרו ימי השעבוד ע"י תפילה ל210 שנים בלבד. אלא שבאמת כולם צודקים - השאלה ממתי מתחילים לספור את ימי הגלות. לולא צעקו ישראל היה מחשב הקב"ה את הזמן רק מהירידה למצרים. וכן מבואר בברכות (ד, א) שהבטחת "עד יעבור עם זו קנית" היתה ראויה להתקיים בימי עזרא אלא שהחטא גרם. ובסנהדרין (צב, א) ביקש הקב"ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג.

צורת הגאולה

וכשם שזמן הגאולה תלוי בזכיית ישראל, כך צורת הגאולה תלויה בזכייתם, שכן אמרו (סנהדרין צח, א) זכו - עם ענני שמיא, לא זכו עני ורוכב על חמור, והם הם דברי הרמב"ם (פרק י"ב מהל' מלכים הל' ב) שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג וכו' 'וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו' וכו' גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו וכו'.

צורת בנין הבית

הלכך גם בנוגע לצורת בנין הבית יתכן שנוי ממצב שזכו למצב שלא זכו; אם זכו יש נחת רוח להקב"ה במעשה ידיהם, יזכו לבנות את המקדש בידיים של מטה, ואם לא זכו והגיע בכל זאת זמן הבית להבנות, יבנה בידיים של מעלה, כביכול מן השמים, או שיבנה המשיח העתיד להיות חכם יותר משלמה ונביא קרוב למשה.

שבת שלום
מרדכי פרסוף